

CU PRIVIRE LA ROLUL ȘI EVOLUȚIA ARTILERIEI DE COASTĂ ÎNTRE ANII 1920 – 1960

Col. prof. univ. dr. Valentin Ciorbea Academia Navală "Mircea cel Bătrân" Constanța

Rolul artileriei în apărarea litoralului fluvial și maritim românesc și importanța pregătirii ofițerilor de marină în specialitatea artilerie a preocupat analiștii militari și în anii de după primul război mondial. Astfel, comandorul I. Bălănescu sublinia într-o lucrare de analiză referitoare la raporturile dintre puterea maritimă și apărarea națională, importanța apărării litoralului prin mijloace fixe între care menționa bateriile de coastă¹. Căpitanul-comandor I. Izbănescu și locotenent-comandorul Alexandru Gheorghiu atrăgeau atenția în anul 1920 asupra rolului și locului artileriei în Marina Regală și a pregătirii ofițerilor de marină în această specialitate. Cei doi ofițeri au precizat că „artileria are la marină o deosebită importanță și este necesar ca fiecare ofițer, chiar dacă nu este specialist desăvârșit în arma artilerie, să știe neapărat să utilizeze această armă (...), în afară de orice altă specialitate trebuie să treacă printr-un curs elementar al direcțiilor de tir”².

Conducerea Marinei Regale a decis ca în structura celor două unități create la 11 martie 1920, Apărarea Fixă Fluvială și Apărarea Fixă Maritimă, în scopul apărării dinspre uscat a litoralului să fie incluse și „tunurile de coastă”, cum se menționează într-un document de arhivă³.

În cadrul Apărării Fixe Fluviale s-a constituit Grupul șlepurilor armate sau bateriile de coastă plutitoare (denumite în unele documente de epocă) și baterii flotante destinate apărării porturilor Galați, Brăila și Sulina. Subunitatea a avut în dotare 14 șleपुरi, fiecare armat cu câte un tun. Pe 8 șleपुरi au fost instalate câte un tun de 152,4 mm, pe 4 șleपुरi câte un tun de 120 mm, iar pe 2 șleपुरi tunuri de 101,6 mm⁴. Cele mai multe dintre șleपुरi au fost destinate apărării portului Sulina.

Pentru apărarea dinspre uscat a litoralului maritim dintre Balcic și limanul Nistrului s-a constituit Apărarea Fixă Maritimă. În compunerea sa au fost și bateriile de coastă.

Prima baterie a fost montată în punctul numit Tataia în anul 1926. A avut în dotare 4 tunuri de 152,4 Armstrong demontate de pe distrugătoarele „Mărășești” și „Mărăști” și 2 tunuri de 76 mm.

În aceeași perioadă pe litoralul maritim s-au făcut studii pe teren pentru a stabili cele mai bune poziții în vederea amplasării de noi baterii, astfel încât să se asigure o eficiență încrucișare a focului și o bună apărare a Constanței și a fâșiilor de litoral de la Nord și sud de port. Studiile au concluzionat că cele mai corecte puncte sunt Midia, Viile Noi Constanța și Agigea. Suprafețele de teren pe care urmau să fie amplasate noile baterii de coastă au fost declarate „de utilitate publică” și expropriate⁵.

¹ Comandor Ioan Bălănescu, *Puterea maritimă și apărarea națională*, București, f.a., p.18.

² Căpitan - comandor I. Izbănescu, locotenent - comandor Al. A. Gheorghiu, *Dare de seamă asupra stagiului de stat major în escadra franceză în Mediterana occidentală cu concluziuni și preocupări pentru marina noastră*, București, 1940, p.62.

³ Arh. M. Ap. N., fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar 388, f. 20-21; vezi și Cornel Greavu, *Artileria de coastă a Marinei Române*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române”, Constanța, 1998, p. 100.

⁴ Arh. M. Ap. N., fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar 308, p.160.

⁵ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 51 / 1933-1938, p.270.

În planurile de pregătire în vederea apărării litoralului au fost angrenate în deceniul patru și bateriile de coastă. Astfel la o aplicație desfășurată în cursul lunii septembrie 1932 în sectorul Mamaia - Năvodari a luat parte și o baterie de 77 mm. Prezența ei a fost mai mult simbolică întrucât neavând muniție n-a executat nici o misiune de foc. În cadrul bilanțului aplicației s-a tras însă o concluzie importantă: bateriile de coastă de calibru mic trebuiau dotate cu mijloace de deplasare rapidă pentru a deveni „elementul mobil al planului de foc al apărării de coastă”⁶.

Comitetul Marinei Regale a făcut în ședința sa din 7 septembrie 1932 o analiză atât a situației tehnice a bateriilor de coastă, cât și necesarului de unități pe regiunile de litoral. La stabilirea necesarului și dispunerea bateriilor s-au avut în vedere și misiunile ce trebuiau executate împotriva aviației inamice. Din studii reiese că în regiunea Sulina trebuiau amplasate 4 tunuri de 250 mm; 4 tunuri de 155 mm; 4 tunuri de 120 mm; 8 tunuri de 100 mm și 26 tunuri de 40 mm în regiunea Tașaul -Constanța - Tuzla erau necesare: 4 tunuri de 250 mm; 8 tunuri de 155 mm; 8 tunuri de 100 mm; 16 tunuri de 40 mm. În regiunea de sud Tuzla - Ecrene se aprecia că trebuiau amplasate 8 tunuri de 100 mm și 8 tunuri de 40 mm.

Costurile financiare ridicate ale bateriilor, dar și ale lucrărilor de amplasare, a determinat Direcția Marinei din Ministerul de Război să ceară scoaterea din programul de înzestrare a bateriilor de 240 mm ce trebuiau instalate pe cale ferată. Comitetul Marinei Regale nu a agreat modificările cerute la planul de înzestrare și organizare a bateriilor de coastă. În ședința din 27 aprilie 1936 s-a exprimat în acest sens, mai mult, afirmând „dorința de a se realiza cât mai repede”⁷.

Dintr-o dare de seamă privind activitatea Apărării Fixe Maritime pe lunile iunie - octombrie 1932 aflăm că în afară de bateria „Tataia” ce era amplasată judicios, celelalte baterii de coastă aveau o dispunere „ineficientă cantitativ și calitativ față de zonele sensibile pe care le au de apărat”⁸. Astfel bateria „Midia” din poziția în care se afla nu putea acoperi cu foc integral sectorul de la sud de capul Midia apreciat ca „cel mai sensibil al coastei”⁹.

Se propunea mutarea bateriei spre sud cu 500-1000 m, punct în care „materialul de 152 mm poate îndeplini misiunea sa esențială”¹⁰.

Nici bateria „Viile Noi” nu fusese amplasată în cel mai bun punct pentru apărarea portului Constanța. Se propunea reamplasarea ei pe terasa inferioară a malului de unde se puteau executa atât tragerile în condiții eficiente cât și o mascare mai bună. În document se propunea ca și bateria „Agigea” să fie mutată la circa 600 m N-E.

Pe lângă măsurile de reamplasare a bateriilor, în document se avansau și propuneri pentru reorganizarea unităților de artilerie de coastă. Acestea trebuiau reunite în două grupuri. Unul urma să coordoneze bateriile de la Nord, iar celălalt de la Sud de Constanța, fiecare cu comandament propriu. Totodată materialul de analiză solicita eșaloanelor superioare luarea unor hotărâri definitive privind punctele de amplasare ale noilor baterii de coastă și executarea de lucrări în teren.

⁶ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 51 / 1933-1938, pp. 156-157.

⁷ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 51 / 1933-1938, pp. 156-157.

⁸ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 33 /1932, f.101.

⁹ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 33 /1932, f.101.

¹⁰ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 33 /1932, f.23.

În a doua parte a lunii august 1933, două comisii au efectuat noi studii pe litoral pentru instalarea bateriilor de coastă. Comisia care a analizat fâșia de litoral, Constanța - Midia a propus într-un raport înaintat Diviziei de Mare, mutarea spre Sud cu 500-1000 m a bateriei „Tataia” pentru a acoperi mai bine cu foc sectorul Sud Cap Midia. Cealaltă comisie care a studiat în teren zona Viile Noi - Mangalia a propus amplasarea bateriei „Vii” pe terasa superioară a Vilei Zosima, unde în timpul ocupației din anii 1916-1918 germanii avuseseră o baterie antiaeriană. Se propunea de asemenea ca într-o poziție mai joasă să se instaleze o baterie cu tunuri de calibru mai mic. Studiind plaja Mangalia, comisia a apreciat că aceasta „poate fi deosebită pentru debarcări” și propunea efectuarea unei analize speciale în vederea stabilirii mijloacelor de infanterie și artilerie necesară apărării zonei¹¹.

De altfel, dintr-un raport al Apărării Fixe Maritime reiese cu claritate că „posibilitățile tactice ale materialului de artilerie al Apărării Fixe Maritime sunt foarte reduse” în comparație cu lungimea fâșiei de litoral ce trebuia apărată dinspre uscat.

Din cele 18 tunuri repartizate bateriilor de coastă numai 8 erau montate în teren. Celelalte 10 erau depozitate la bateria „Tataia”, întreținerea lor efectuându-se cu dificultate din lipsă de fonduri¹².

Concentrarea pieselor artileristice la Tataia, a cărui inventar a sporit în anul 1933 cu câteva tunuri de 152 mm, îngrijora comanda Apărării Fixe Maritime întrucât, în cazul unui bombardament inamic, puteau fi distruse în totalitate.

O altă problemă semnalată eșaloanelor superioare de Apărarea Fixă Maritimă a fost aceea a dificultăților de deplasare a tunurilor pe timp nefavorabil de pe o poziție pe alta întrucât între baterie și șoseaua Constanța - Mamaia nu exista un drum pietruit de legătură¹³. După mai multe intervenții s-au obținut 555 tone piatră pentru construirea drumului de acces spre baterie.

Fenomenul eroziunii malurilor din apropierea punctului bateriei „Tataia” a produs comandantului Apărării Fixe Maritime o justificare de îngrijorare. La rapoartele prezentate, comandantul Diviziei de Mare a ordonat efectuarea unei cercetări în teren. Constatându-se că pericolul este real s-a propus reamplasarea bateriei pe o altă poziție, solicitare aprobată de Comandamentul Marinei Regale.

Din alte documente de arhivă, aflăm că bateria „Tataia” s-a confruntat și cu alte probleme. Avea nevoie de o remiză, de capote pentru tunurilor de 75 mm, de aparate de conducerea tirului la bateria de 76 A.A., precum și de muniție pentru bateria de 77 mm.

Pe linia pregătirii de luptă, rezultatele bateriei „Tataia” au fost apreciate pozitiv. Bunăoară, la 11 septembrie 1933, comandantul Marinei Regale aprecia că pregătirea de specialitate era „mai mult decât mulțumitoare”¹⁴.

Aceleași aprecieri le-a comunicat și contraamiralul Petre Bărbuneanu, comandantul Diviziei de Mare, la 16 martie 1934. Inspectând bateria, „rămâne -după cum s-a consemnat în registrul istoric” - mulțumit de rezultatele obținute și aduce laude¹⁵.

---

¹¹ Arh. M. Ap. N., fond Apărarea Fixă Maritimă (A.F.M.), dosar 59/1933-1938, f. 323, *Apărarea Fixă Maritimă, Registrul istoric*, p. 9.

¹² Arh. M. Ap. N., fond A.F.M., dosar 33 /1932, f. 35.

¹³ Arh. M. Ap. N., fond A.F.M., dosar 33 /1932, f. 37.

¹⁴ *Apărarea Fixă Maritimă, registrul istoric*, p. 11.

¹⁵ *Apărarea Fixă Maritimă, registrul istoric*, p. 15.

Inspecțiile celor doi comandanți au mai avut ca efect și executarea unor lucrări pe linie logistică. În cursul lunilor aprilie - iunie 1934, la bateria „Tataia” s-a finalizat instalarea rețelei electrice și telefonice, s-a construit remiza pentru adăpostul tunurilor, s-au amenajat locașurile mitralierelor antiaeriane¹⁶.

Întrucât pentru tunurile de 152,4 mm nu s-a putut asigura muniția necesară, în cursul lunii iulie 1934 s-au montat și ajustat țevi de 37 mm cu care s-au executat și primele trageri de exercițiu pe timp de zi și de noapte. La tragerile din noaptea de 3 octombrie 1934 a asistat și contraamiralul Petre Bărbuneanu care a felicitat efectivul bateriei pentru modul cum s-a îndeplinit misiunea.

Pentru îmbunătățirea cadrului de instruire, la 20 octombrie 1934 ordinea de bătaie a Apărării Fixe Maritime a fost modificată. S-au înființat trei companii de pregătire a soldaților ce urmau să încadreze bateria 152,4 mm, secția 77 mm, secția 76 A.A. și secția proiectoare. La bateria „Tataia” s-a înființat un centru de instrucție pentru centraliști, telemetriști și observatorii necesari bateriilor de coastă ale Marinei Regale.

Asigurarea muniției necesare a permis ca în a doua parte a anului 1935 să se execute mai multe exerciții de tragere, rezultatele lor fiind foarte bune ca și în ceilalți ani¹⁷. Pe lângă pregătirea tunurilor, tragerile directe și indirecte executate la bateria „Tataia” prin intermediul centralei de tir și mijloacelor de transmisiuni, ședințele de tragere au permis verificarea constantă a aparaturii.

O problemă care a preocupat conducerea Marinei Regale până în preajma intrării din război a fost întărirea puterii foc a bateriilor de coastă. La 22 ianuarie 1937, Comitetul Marinei a luat din nou în dezbatere posibilitatea achiziționării și instalarea unei baterii de 240 mm. S-au analizat ofertele firmelor Bofors și Solothurn. Problema a fost realizată în ședința Comitetului Marinei la 13 octombrie 1937 în care s-a precizat că Marina „nu poate renunța la procurarea bateriei de 240 mm”¹⁸.

Lipsa fondurilor n-a permis achiziționarea și instalarea unei asemenea baterii. Ea a rămas un deziderat, chestiunea fiind reluată de conducerea Marinei la 18 ianuarie 1940, când s-a hotărât încadrarea în planul de înzestrare la urgența a treia¹⁹.

Concomitent s-au făcut noi studii pe litoral vizând atât dispunerea tunurilor, cât și înzestrarea cu noi baterii. S-a apreciat că pentru apărarea portului Constanța ar fi nevoie de 7-8 baterii din care 4 cu tragere rapidă, 2 la Constanța și una la Agigea. În zona Jibrieni erau necesare 5 baterii, precizându-se că „lucrările actuale prevăd o singură baterie”²⁰. Studiile au relevat că la Sulina era necesară o baterie cu 4 piese, iar la Vâlcov cel puțin o baterie cu același număr de piese. Fiecare baterie trebuia completată cu o mitralieră A.A. Studiul aprecia că respingerea unui potențial adversar se putea realiza cu „22 piese de artilerie, adică circa 6 baterii de 120-150 mm cu o bătaie de 18-20 km”. În document se preciza că dacă flota era înzestrată cu două distrugătoare dotate cu 10 piese de artilerie, numărul bateriilor de coastă se putea reduce la trei²¹.

¹⁶ *Apărarea Fixă Maritimă, registrul istoric*, p. 19.

¹⁷ *Apărarea Fixă Maritimă, registrul istoric*, pp. 29-30.

¹⁸ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 1221 / 1940, f. 764.

¹⁹ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 1221 / 1940, f. 766.

²⁰ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 801 / 1938, f. 12.

²¹ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 801 / 1938, f. 12.

Planul de dotare cu cele 22 piese de artilerie se ridica la numai 2.361.084.000 lei²².

Conștienți că bugetul nu putea să asigure această sumă, autorii studiului din anul 1938 propuneau întărirea sistemului bateriilor de coastă cu 4 baterii de 150 mm din rezerva artileriei, cu 6 tunuri de 152 mm de la distrugătoarele „Mărăști” și „Mărășești”, 4 tunuri de pe crucișătorul „Elisabeta” și o baterie de 75 mm²³.

O altă comisie condusă de contraamiralul Izbăseșcu a analizat în teren apărarea portului Constanța. S-a propus Comandantului Marinei Regale ca bateria de 75 mm cu tunuri St. Chammond să nu fie mutată în punctul Vii din sudul orașului, misiunea acesteia putând fi preluată de o baterie de 47 mm pe care autorii studiului preconizau „să fie instalată pe zidul de sud al bazinului de petrol”²⁴.

În scopul întăririi apărării portului și orașului Constanța, la 18 mai 1938, conducerea Ministerului Aerului și Marinei a ordonat Comandamentului Marinei Regale instalarea în preajma școlii de Industrie Casnică a unei baterii A.A. din 4 tunuri. De asemenea s-au cercetat cele mai înalte clădiri ale orașului pentru amenajarea unor posturi de observatori de artilerie. Pentru conducerea focului era indicată clădirea primăriei.

Problema apărării portului Constanța în zona de sud a preocupat constant conducerea Marinei Regale, precum și comandamentele unităților din subordine cu misiuni în acest sens și-n cursul anului 1939. Analizând mai bine poziția bateriei de 75 mm St. Chammond din cartierul Vii s-a concluzionat că „are o zonă moartă destul de apreciabilă față de mal. Pe timp închis și în circumstanțe favorabile s-ar putea strecura în această zonă ambarcațiuni ușoare”. Pe de altă parte, bătaia tunurilor fiind de 8000 m nu se putea apăra barajul instalat în fața intrării portului. Raportul aprecia că pentru misiunile de apărare limitată a intrării în port, pe digul de sud se impunea a fi instalată o baterie de 47 mm sau de 66 mm, „iar pe locul actualei baterii să se instaleze două tunuri „Bofors” cu bătaia de 15000 m și eficacitate mai mare în tirul antiaerian și în apărarea obiectivelor din raza de bătaie”²⁵.

O nouă comisie formată din ofițeri ai Comandamentului Litoralului Maritim și ai Apărării Fixe Maritime au analizat avantajele, cât și dezavantajele debarcării tunurilor de 102 mm de pe nava bază „Constanța” și amplasarea lor pe o platformă în punctul Vii. Având în vedere că aceste tunuri aveau o bătaie de 18000 m, raportul întocmit de comisie aprecia ca necesară amplasarea celor două tunuri la Vii, iar pentru apărare apropiată a portului montarea pe digul de la intrare a unei baterii de 66 mm²⁶. Nu este lipsit de interes să precizăm că între Comandamentul Litoralului Maritim și Comandamentul Forțelor Maritime n-a existat un punct de vedere unitar în legătură cu debarcarea acestor tunuri de la bordul navei „Constanța”. Comandamentul Litoralului Maritim s-a pronunțat pentru debarcarea tunurilor și instalarea acestora la uscat, în timp ce Comandamentul Forțelor Maritime s-a exprimat pentru menținerea tunurilor la nord²⁷.

²² Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 801 /1938, f. 17.

²³ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 801 /1938, f. 22.

²⁴ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 801 /1938, f. 22.

²⁵ Arh. M. Ap. N., fond Comandamentul Litoralului Maritim (C.L.M.), dosar 137 /1939, f. 106.

²⁶ Ibidem, f. 29.

²⁷ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 1221 / 1940, f. 441.

Comandamentul Litoralului Maritim era îngrijorat de deteriorarea situației internaționale concluzionând că „ar fi imprudent să așteptăm sosirea materialului comandat sau în curs de modernizare pentru a analiza dispozitivul de apărare a regiunii Constanța”²⁸.

La 13 septembrie 1939, Comandamentul Marinei Regale a aprobat instalarea tunurilor de 66 mm Skoda la pasa de intrare a navelor în portul Constanța. O secție a fost amplasată la capătul dinspre mare a digului de sud al bazinului de petrol, iar cea de a doua la capătul digului mare. Prin același ordin s-a dispus montarea a două tunuri de 120 mm Armstrong la Agigea și a unei secții de 150 mm la Midia.

În cursul verii anului 1939, la bateria „Tataia” s-a organizat pregătirea pe serii în timp de o lună a celor concentrați. Numărul acestora a crescut după 1 septembrie 1939, mulți prezentându-se benevol. Registrul istoric al apărării Fixe Maritime consemnează în acest sens: „deși n-a chemat rezerviștii decât pentru unitățile ce iau parte la manevrele regale o mulțime de rezerviști se prezintă”²⁹.

Pentru îmbunătățirea structurilor de comandă a unităților ce aveau misiuni pentru apărarea litoralului dinspre uscat, la 15 februarie 1940 s-au constituit Detașamentul nr. 1 ce lua în subordine unitățile din Sulina și Detașamentul nr. 2 pe cele din Constanța, iar zona Orșova a revenit sectorului „Dunărea de Sus”. Pe lângă bateriile de coastă, aceste unități aveau în structura lor companii de observare, plutoane de transmisiuni și șalupe de patrulare. Principala lor misiune era de „a lua sub focul bateriilor de coastă navelor inamice ce manifestă intenția de a se apropia și desanta”, după cum se precizează într-un document de arhivă³⁰. În zona Constanța misiunile de foc ale artileriei de coastă împotriva țintelor navale și aeriene trebuiau executate când acestea erau cât mai în larg. Cele două unități trebuiau totodată să asigure sistemul de supraveghere a întregului litoral și să-și îndeplinească misiunile în cooperare ca unitățile din subordinea Comandamentului Forțelor Maritime.

În lunile următoare, măsurile organizatorice au continuat. Astfel, la 1 aprilie 1940, Apărarea Fixă Maritimă a fost desființată. Pentru îndeplinirea misiunilor de mobilizare și a problemelor de logistică ale bateriilor de coastă, s-a constituit Divizorul Artilerie de Coastă, cu sediul în Constanța, subordonat Diviziei de Mare „de la care primea toate ordinele”³¹. Efectivele noii unități au provenit de la Apărarea Fixă Maritimă, Apărarea Fixă Fluvială, Depozitele Maritime și Depozitele Fluviale.

Disponerea mijloacelor artileristice destinate apărării litoralului maritim și fluvial în anul 1940 era următoarea:

Regiunea Sulina - Sf. Gheorghe:

- Sulina: 3 tunuri 101,6 mm
                              2 tunuri 76 mm Armstrong A.A
- Sf. Gheorghe : 2 tunuri 76 mm Armstrong
                              2 tunuri 47 mm

Regiunea Midia - Constanța - Agigea :

²⁸ Arh. M. Ap. N., fond C.M.M., dosar 1221 / 1940, f. 451.

²⁹ A.F.M., Registrul istoric, p.69

³⁰ Arh. M. Ap. N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 1450 / 1941, nenumărat.

³¹ Arh. M. Ap. N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 3 / 1940, f. 34.

- Midia : se efectuează lucrări pentru instalarea unei baterii de 152 mm.
- Constanța: cota 22 - se efectuează lucrări pentru instalarea unei baterii de 152 mm
- școala navală: 75 mm
- Port: 66 mm
- Tataia: 4 tunuri 152mm Armstrong
4 tunuri 76 mm Armstrong
- Punctul Vii: 4 tunuri St. Chammond
- Agigea: se efectuează lucrări pentru instalarea unei baterii de 120/50 mm St. Chammond

Sectorul Dunărea de Sus:

- Turnu Severin : 4 tunuri 120/10 mm
4 tunuri 47 mm
4 tunuri 120/35 mm în curs de instalare

Marina Regală mai avea două tunuri de 125 mm Armstrong la Tataia, nemontate, iar la Uzinele Reșița pentru reparații 4 tunuri de 152 mm și 4 tunuri de 120/35 mm³². Pe lângă bateriile fixe, în stare de operabilitate se aflau și bateria 152 mm plutitoare de la Sulina și bateria 152 mm plutitoare nr. 2 de la Galați.

Din punct de vedere tehnic situația nu era din cele mai bune. După cum se poate constata, la unele baterii nu erau terminate lucrările pentru amplasare. La altele nu funcționau frânele de recul, iar alte tunuri nu aveau aparate de ochire. Bateriile nu fuseseră dotate cu tabele complete referitoare la viteza de zbor a tuturor tipurilor de avioane.

În vara anului 1940, bateriilor de coastă li s-au precizat cu claritate misiunile principale și secundare. Astfel bateria „Tataia”, avea ca misiune principală respingerea prin foc a aviației inamice ce ar fi încercat să se apropie de port și oraș. Focul trebuia deschis împotriva aviației inamice ce zburau sub plafonul de 612 m. contra navelor trebuia să se acționeze mai întâi asupra celor de transport, apoi a celor ce se îndreptau spre mal și a navelor ce acționau în sprijinul debarcării. Deschiderea focului trebuia executată când țintele inamice se găseau la bătaia maximă a tunurilor astfel încât să nu se apropie de obiectivele de pe litoral³³.

Bateria 75 mm din punctul Vii avea ca misiune principală de a opri și a distruge prin foc orice fel de navă sau ambarcațiune inamică ce încerca să se apropie de litoral sau de port de la bătaia maximă a tunurilor de 8000 m. Ca misiune secundară acestei baterii i s-a încredințat asigurarea protecției unui baraj de mine din sectorul său. Cu cele două mitraliere aflate în dotare trebuiau executate trageri asupra avioanelor ce zburau sub 2000m³⁴.

Bateria de 66 mm instalată pe digul la intrarea în bazinul portuar avea ca misiune principală de a opri navele rapide inamice ce încercau să intre în port sau obstrucționau

³² Arh. M Ap. N., fond C.M.M., dosar 221/1940, p. 765.

³³ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 46/1940, p. 6

³⁴ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 46/1940, p. 24.

ieșirea vapoarelor românești. Ca misiune secundară, efectivul bateriei trebuia să acționeze împotriva trupelor inamice desantate în zona stației de petrol³⁵.

Pentru îmbunătățirea pregătirii efectivelor, Comandamentul Marinei Regale a aprobat în vara anului 1940 două documente: *Directive de instrucție* și *Principii și metode de instrucție*. Scopul celor două documente era de a forma „buni marinari, disciplinați și cunoscători perfecți ai materialului și armamentului marinei și nu teoreticieni”³⁶.

În acest sens pentru buna cunoaștere a materialului artileristic, selecționarea și antrenarea ochitorilor, numărul exercițiilor de tragere s-au înmulțit.

La 17 februarie 1941 s-a constituit Comandamentul Artileriei Apărării Coastei subordonat Corpului II Armată cu misiunea „ca în cooperare cu forțele navale ale Diviziei de Mare să acționeze în sectorul Vadu - Vama Veche asupra vaselor de război și submarinelor inamice, împiedicându-le să se apropie de coastă pentru a scoate litoralul și în special zona Constanța de sub focul eficace al navelor inamice”³⁷.

O parte din bateriile de coastă au fost puse în subordinea noului comandament care le-a organizat pe:

a) gruparea de luptă apropiată (bateria nr. 4 „Tataia”; bateria Vii și bateria motorizată 205 mm de la cota 22);

b) gruparea de luptă contra obiectivelor de circumstanță, (secția de marină nr. 5 de la Farul Roșu al portului Constanța; bateria A.A. de la Industrie Casnică; secția de marină A.A. nr. 2 de la Hotelul Caro)³⁸.

În primăvara anului 1941 a luat ființă Comandamentul româno - german care avea și misiunea de a coordona tragerile asupra obiectivelor navale.

Prin înaltul Decret nr. 1527 din mai 1941, Divizionul de Artilerie de Coastă a fost transformat în Regimentul de Artilerie Marină³⁹. În baza unui ordin al Marelui Stat Major, Regimentul de Artilerie a trecut la efectivul de mobilizare.

În anul 1942 bateriilor și secțiilor, artileriei de coastă li s-au acordat denumiri care le-au individualizat:

- Bateria 101,6 Obukov Sulina - „Ștefan”
- Bateria 77 A.A. Armstrong Sulina - „Șoimul”
- Secția 76,2 A.A. Sf. Gheorghe - „Lăstunul”
- Bateria 152,4 Obucov Cap Monument - „Mircea”
- Bateria 152 mm - Tataia - „Tudor”
- Bateria 76 mm Industria Casnică - „Vulturul”
- Secția 66 mm Farul Roșu - „Rareș”
- Bateria 75 mm Vii - „Brâncoveanu”
- Bateria 120mm Agigea - „Elisabeta”
- Secția 75 mm Mangalia - „Vasile Lupu”

Pe baza ordinelor eșaloanelor superioare, Regimentul de Artilerie Marină a constituit în perioada următoare noi baterii. La 15 septembrie 1942 s-a înființat cu trei tunuri de 170 mm

³⁵ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 46/1940, p. 24.

³⁶ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 46/1940, p. 350

³⁷ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 145c/1941 nenumărat.

³⁸ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie de Coastă, dosar 145c/1941 nenumărat

³⁹ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 1413/1941, p. 354.

bateria „Mihai”. Cu trei tunuri de 105 A.A. luate de la nava „Carol”, s-a constituit bateria „Carol”. Cele două baterii, cărora li s-au adăugat două secții de proiectoare, au întărit dispozitivul de apărare a zonei Constanța. La 3 decembrie 1943 s-a constituit bateria „Mărăcineanu” din secția plutitoare de la Vâlcov și o secție fixă la Sulina. La începutul anului 1944 s-a organizat bateria 75 „Munte”, secția 47 mm „Puntea” și secția 152 „Cocorul” puse în subordinea Grupării Artileriei de Coastă Limanul.

Apropierea frontului a impus elaborarea a două noi documente operative: „*Instrucțiuni pentru apărarea coastelor maritime*” și „*Instrucțiuni de informare și alarmare a coastei*”, care au fost trimise la începutul lunii august 1944 bateriilor „pentru știință și întocmai executare”⁴⁰.

La 19 august 1944, Regimentul de Artilerie de Coastă a fost inspectat de subsecretarul de stat al Marinei care a constatat o bună organizare a instrucției, a poligoanelor de tragere și a nivelului pregătirii artileristice a elevilor și soldaților⁴¹.

Pe timpul evenimentelor de la 23 august 1944, și din zilele următoare, misiunile Regimentului de Artilerie de Coastă au fost complexe. După alarmarea subunităților s-a primit misiunea de supraveghere a activităților unităților germane, și în funcție de reacția acestora să fie în măsură să execute foc pentru apărarea portului și orașului Constanța și a celorlalte localități de pe litoral. O importanță deosebită a avut-o executarea misiunii de supraveghere a bateriilor de coastă germane, ceea ce le-a forțat să nu acționeze cu foc împotriva obiectivelor din orașul și portul Constanța. Bateria „Rareș” de pe digul de la Farul Roșu a respins prin manevra de îndreptare a tunurilor și armelor din dotare intențiile unui detașament german de preluare a bateriei românești. În portul și orașul Constanța o parte din depozitele preluate de la subunități germane au fost păzite de artileristii de coastă.

Bateriile și secțiile din Delta Dunării au primit în ziua de 24 august 1944 ordinul de repliere spre Constanța. Lipsa mijloacelor de transport a creat serioase dificultăți în executarea misiunii. Secția de la Sulina a parcurs prima parte a marșului pe jos de la Tulcea până la Fetești. Secția de la Sf. Gheorghe a transportat materialele cu bărcile până la Muringhiol de unde s-au deplasat pe jos până la Cernavodă și de aici cu trenul spre Constanța⁴². Datorită bombardamentelor executate de avioane sovietice, alte baterii din Delta au abandonat o parte din materiale, muniție și echipamente. Lunetele și închizătoarele tunurilor au fost scoase și îngropate⁴³.

Neputând să execute misiunea primită de repliere spre Constanța, unele baterii au fost tratate de sovietici ca inamice. Astfel, bateria „Ștefan” de la Sulina a fost dezarmată, efectivul reținut și o parte de materiale au fost distruse. De la bateria „Ștefăniță”, o parte dintre cadre și soldații s-au salvat în urma unui ordin de dispensare. Ceilalți au fost dezarmați și reținuți de sovietici⁴⁴.

Recunoașterea faptelor de arme deosebite ale unor gradați și ofițeri din subunitățile Regimentului de Artilerie, ca de altfel a întregii unități s-a făcut prin citare pe ordine de zi ale eșaloanelor superioare. Astfel, prin Ordin de zi din 14 octombrie 1944 al Comandamentului

⁴⁰ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 535/1944, p. 42.

⁴¹ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 535/1944, p. 134.

⁴² Valentin Ciorbea, *Unele acțiuni tactice purtate de Marina Militară între 23 și 31 august 1944*, în „Buletinul Marinei Militare”, XXVIII, 1985 nr.2, pp. 34-35.

⁴³ Arh. M.Ap.N., fond 378, dosar 14, pp. 340-341.

⁴⁴ Arh. M.Ap.N., fond 378, dosar 14, p. 345.

Litoralului Maritim și Fluvial a fost citat căpitanul Ion Tobescu pentru salvarea documentelor unității de artilerie dezarmată de sovietici la 5 septembrie 1944, pe aspirantul Vlad Comari, comandantul bateriei de proiectoare și sergentul Rudolff Sufi din aceeași subunitate care în data de 24 august 1944 au tăiat un cablu german de transmisiuni punându-și viața în pericol. În același ordin a mai fost citat și soldatul Nicolae Groznea pentru modul exemplar în care și-a îndeplinit misiunea de observare timp de cinci zile continuu în postul de la „Cuibul Reginei” din portul Constanța.

Prin ordin de zi al Comandamentului Marinei Regale din 2 noiembrie 1944 a fost citat, pe Marina Regală, Regimentul de Artilerie pentru comportarea „bravă a ofițerilor și instructorilor, pentru priceperea, abnegația și devotamentul cu care și-au îndeplinit îndatoririle”⁴⁵.

După retragerea bateriilor și secțiilor din Delta Dunării, situația dislocării acestora era următoarea: la Constanța se afla comandamentul Regimentului de Artilerie și grupării Artileriei de Coastă. La Midia erau dislocate bateriile „Mircea”, „Ovidiu”, „Tudor”, „Rareș”, „Vulturul”, „Mihai” și „Carol”. La Mangalia se afla comandamentul celei de a doua grupări de Artilerie de Coastă și secția „Vasile Lupu”. La Comorova se instalase bateria „Aurora”, la Tuzla bateria „Vlaicu” și la Agigea bateria „Elisabeta”. Efectivele regimentului se ridicau la 47 de ofițeri, 93 de maiștri și subofițeri și 1211 soldați⁴⁶.

La 2 ianuarie 1945, Regimentul de Artilerie a fost transformat din unitate operativă în unitate de siguranță, principala misiune a unității a fost apărarea obiectivelor de pe litoral în zona Midia - Tuzla - Mangalia.

Cum s-a întâmplat și cu alte unități, și activitatea Regimentului de Artilerie Marină a fost cercetată de Comisia Aliată de Control (sovietică). Prin hotărârea acesteia din 27 februarie 1945, bateriile „Vlaicu” (4/121,9 mm), „Mircea” (4/152 mm) și secția „Vasile Lupu” (4/75mm) au fost predate sovieticilor.

A urmat decizia din 23 martie 1945 a aceleiași comisii prin care Regimentul de Artilerie Marină a fost desființat, în locul său fiind creat Divizionul de Artilerie Marină. Totodată, au fost desființate bateriile „Vii” (4/47 mm), „Rareș” (4/66 mm) și secția proiectoare a cărui material a fost demontat și depozitat⁴⁷. Personalul acestor subunități a fost desconcentrat.

În anul 1946, Statul Major al Marinei a înaintat un memoriu Ministerului de Război în care s-a precizat că în ideea amplificării posibilităților defensive ale marinei, se impune reorganizarea artileriei de coastă. „Actualul Divizion de Artilerie Marină este compus din 5 baterii cu tragere navală („Elisabeta” - 3/150 mm, „Aurora” - 3/152 mm, „Mircea” - 4/152 mm, „Carol” - 3/105 mm și „Ovidiu” - 4/152 mm n.a.) și 2 baterii A. A. fixe dotate cu piese demontate și posibilități tehnice reduse. Unitatea va primi denumirea de Regiment de Marină”⁴⁸. Într-adevăr prin înalt Decret nr. 1661 din 9 august 1941, a fost transformat din nou în regiment.

La începutul anului 1948, denumirile bateriilor, „Carol” și „Elisabeta” au fost schimbate în „Horia” și respectiv „Crișan”.

⁴⁵ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie Marină, dosar 535/1944, p. 132.

⁴⁶ Arh. M.Ap.N., fond Regimentul Artilerie Marină, dosar 96/1941, p. 98.

⁴⁷ Arh. M.Ap.N., fond 1401, dosar 2., p. 96; Cornel Greavu op. cit. p. 103.

⁴⁸ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 5/1946, p. 26; dosar 2/20/1947. p. 21.

O nouă reorganizare a bateriilor de coastă după calibrul și puterea de foc a fost realizată la 1 octombrie 1948. S-au creat Regimentul nr. 1 Artilerie de Coastă și Regimentul nr. 2 Artilerie Ușoară de Coastă. Această organizare s-a menținut până la 1 august 1949, când unitățile Marinei au fost reorganizate și au primit noi denumiri. Regimentul nr.1 devine Sectorul Maritim nr. 3 cu comandamentul în Constanța, iar Regimentul nr. 2, Sectorul Maritim nr. 4 cu sediul în Mangalia, ambele unități fiind subordonate Comandamentului Forțelor Maritime⁴⁹, în anul 1953 sectoarele maritime au fost desființate, locul lor fiind luat de două divizioane:

- Constanța Sud, cu punctul de comandă – la Movila Sara și zona de responsabilitate 2 Mai - Agigea cu 2 baterii de 130 mm de proveniență sovietică;

- Constanța Nord, cu punctul de comandă la Uzina Electrică din Constanța și zona de responsabilitate până la Capul Midia. Avea două baterii, fiecare cu câte 4 tunuri de 130 mm de proveniență sovietică, una la Soveja (Uzina Constanța) și cealaltă la Midia.

În anul 1957, Comandantul Marinei Militare a adresat Ministerului Apărării Naționale un raport prin care solicita înlocuirea întregului material artileristic al vechilor baterii cu tunuri de 130 mm de fabricație sovietică. Se aprecia că pentru apărarea litoralului erau necesare 2-4 baterii de acest tip din care trei trebuiau să fie autotractate pentru a putea fi deplasate și 1-2 baterii de 180 mm înzestrate cu mijloace de radiolocație⁵⁰. În afara faptului că a pus în evidență necesitatea modernizării cu tehnică nouă a artileriei de coastă, raportul nu a avut eco-ul scontat. De altfel, regimentul de Artilerie de Coastă constituit la 1956 prin unirea celor două divizioane a fost desființat în 1960 iar tunurile tăiate și trimise la topit⁵¹.

Această decizie a constituit o gravă eroare ce a dus la eliminarea artileriei de coastă din structura Marinei Militare și în mod direct la slăbirea apărării litoralului maritim românesc.

---

⁴⁹ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 2634/1949, p. 3.

⁵⁰ Arh. M.Ap.N., fond C.M.M., dosar 8185/1957, p. 30.

⁵¹ Cornel Greavu, *Artileria de coastă a Marinei Române*, în „Anuarul Muzeului Marinei Române”, Constanța, 1998, p. 100.